MIN 4421 «Таужыныстарын жарылыспен бұзу» пәнінен

«6В07205» – «Тау-кен инженериясы» мамандығы студенттеріне арналған

12-дәріс

Жарылғыш материалдарды тасымалдау және жұмыс орнына жеткізу тәсілдері мен ережелері

Оқытушы: Алменов Талгат Макулбекович, техн.ғыл.канд.,

«Тау-кен ісі» кафедрасының профессоры

T.Almenov@satbayev.university

12-дәріс. Мақсаты мен жоспары

Дәрістің мақсаты

Жарылғыш материалдарды заң талаптарына сай сатып алу, тасымалдау және жұмыс орнына жеткізу тәртібін меңгеру; көлік пен тиеу-түсіру кезіндегі қауіпсіздік талаптарын түсіну.

Дәріс жоспары

- Рұқсаттар және сатып алу құжаттары
- Тасымалдаудың нормативтік негізі
- Тиеу-түсіру алаңы мен қаптама талаптары
- Автокөлікпен тасымалдау
- Жұмыс орнына жеткізу
- Жерасты жағдайында тасымалдау

Рұқсат беру жүйесі

Жарылғыш материалдармен барлық операциялар арнайы заңдар мен бекітілген қағидаларға сәйкес орындалады.

1

Ұйымның өтініші

Материал атауы, саны және жауапты адам көрсетіледі

2

Қызмет лицензиясы

Тиісті қызмет түрін жүргізуге құқық береді

3

Өнеркәсіптік қауіпсіздік

Сатып алу және қойманы пайдалану рұқсаты

4

Ішкі істер органдары

Сатып алу мен сақтауға арналған рұқсат

Сатып алу-сату шарты және мәміле қатысушыларының құжаттары өтінішке қоса беріледі.

Сатып алуға ұсынылатын құжаттар

Негізгі құжаттар

- Ұйым басшысының қолдаухаты
- Қызмет лицензиясының көшірмесі
- Сатып алуға арналған өнеркәсіптік қауіпсіздік рұқсаты
- Қойманы пайдалануға және сақтауға арналған рұқсаттар

Шарттық құжаттар

- Сатып алу-сату келісімшартының көшірмесі
- Өзге иеліктен шығару құжаты
- Делдал қатысса: өндіруші, импорттаушы және тұтынушы арасындағы шарттар
- Сатып алуға жауапты адамның жеке деректері

Тасымалдаудың нормативтік негізі

Тасымалдау көлік түріне сәйкес Қазақстан Республикасының заңдары мен арнайы қағидалары бойынша жүргізіледі.

Темір жол

«Темір жол көлігі туралы» заң және жүк тасымалдау қағидалары

Автомобиль

Қауіпті жүктерді автомобиль көлігімен тасымалдау талаптары

Әуе көлігі

Әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметі туралы заң

Ішкі су көлігі

Қауіпті жүктерді ішкі су көлігімен тасымалдау қағидалары

Тасымалдау құжаттары

Қоймалар арасында

Қала немесе аудан шегінде, бір кәсіпорынға тиесілі қоймалар арасында:

НАРЯД-ЖҮККҰЖАТ

Жару жұмыстары орнына

Жарылғыш материалдарды пайдалану немесе сынау орындарына:

НАРЯД-ЖҮККҰЖАТ
немесе
НАРЯД-ЖОЛДАМА

Құжатта материалдың қозғалысы мен жауапты тұлғалар анық көрсетіледі.

Тиеу-түсіру алаңына қойылатын талаптар

15 м — Жұмыс орнынан қоршауға дейінгі ең аз қашықтық

2 м — Тікен сымды қоршаудың ең аз биіктігі

Жарық — Қараңғы уақытта стационарлы немесе аккумуляторлы жарық

Байланыс — Кәсіпорын және өрт сөндіру қызметімен телефон байланысы

Тиеу-түсіруді арнайы тағайындалған адамның бақылауымен, қарулы күзет қатысуымен орындайды. Бөгде адамдар алаңға жіберілмейді; өртке қарсы жабдық міндетті.

Қаптама және үйлесімділік

Жүктің орналасуы

- Ыдыстар мен қаптар түзу жиналады
- Жүк қозғалыс кезінде соғылмайтындай мықтап бекітіледі
- Зақымдалған қаптама анықталса, материал басқа ыдысқа салынады

Бірге тасымалдауға шектеу

- Жарылғыш материалдарды бөгде заттармен араластыруға болмайды
- Бір көлікте тек үйлесімді топтағы материалдар орналастырылады
- Дүмпіткіштер мен түтінді оқдәрілер тіркемелерде тасымалданбайды

Автокөлікпен тасымалдау

1-сурет. Жарылғыш материалдарды тасымалдау машинасы

Міндетті талаптар

- Арнайы нұсқаудан өткен жүргізуші
- Жауапты адам және күзетші
- Бөгде адамдарды көлікке отырғызбау
- Қызыл жалау және қараңғы уақытқа арналған жанатын белгі
- Жүктің қозғалуына жол бермейтін бекіту

Көлік қауіпті жүктерді тасымалдау ережелерінің техникалық талаптарына сәйкес болуы тиіс.

Колонна, аялдау және ауа райы

Колонна	**Бірінші көлікте жауапты адам, соңғы көлікте күзетші болады**
100 м	**Демалыс елді мекеннен тыс, жолдан кемінде 100 м жерде ұйымдастырылады**
Қозғалтқыш	**Аялдау кезінде қозғалтқыш өшіріледі, алдыңғы және артқы жаққа белгі қойылады**
50 м	**Найзағай кезінде ашық жерде тоқтаған көліктер арасы кемінде 50 м**

Жұмыс орнына жеткізу

Жеткізу ұйым басшысы бекіткен маршрутпен жүргізіледі. Алу, тапсыру және жеткізу тәртібін ұйым басшысы белгілейді.

Бөлек тасымалдау

- Жарылғыш заттар мен қоздыру құралдары жеке дорбаларда жеткізіледі
- Қоздыру құралдары мен оталдырғыш оқшандарды тек жарушы алып жүреді

Қорғаныш қаптама

- Зауыттық қаптаманы сақтау
- Оталдырғыш оқшандар мен дүмпіткіштерді ішкі жағы жұмсақ материалмен қапталған қатты қорапқа салу
- Белгіленген салмақ нормаларын сақтау

Бір көлікте бірге тасымалдау шарттары

Кәсіпорын басшысының рұқсатымен жарылғыш заттар мен қоздыру құралдарын бірге тасымалдауға болады, бірақ төмендегі талаптар сақталады.

- Көліктің жүк көтеру қабілетінің тек 2/3 бөлігі пайдаланылады
- Қоздыру құралдары алдыңғы бөліктегі жұмсақ материалмен қапталған, жабық жәшікке салынады
- Жарылғыш заттар мен қоздыру құралдары араласпайтындай бөлінеді
- Оқдәрілер мен перфораторлық оқтамдар басқа жарылғыш заттардан оқшауланады
- Жәшіктер мен қаптар үйкелмейтіндей мықтап бекітіледі

B және F топтары үшін біріктіріп тасымалдауға шектеу сақталады.

Жерасты көлігі

Негізгі талаптар

- Арнайы жабдықталған және қауіпсіздік талаптарына сай шахталық көлік
- Адамдармен бірге оқпанда тасымалдауға тыйым салынады
- Тиеу, түсіру және орнын ауыстыру жарушының бақылауымен орындалады
- Жарылғыш заттар мен қоздыру құралдары оқпан бойымен бөлек түсіріліп-көтеріледі
- Жәшіктер мен қаптар клет биіктігінің 2/3 бөлігінен аспайды

Жерасты қазбаларындағы қозғалыс

≤ 5 м/с

Тасымалдау жылдамдығы

Машинист көлікті сілкусіз, бірқалыпты жүргізеді.

- Тиеу-түсіру тек белгіленген орында жүргізіледі
- Жарылғыш заттар мен қоздыру құралдары жеке вагонеткаларда тасымалданады
- Араларына бос вагонеткалар тіркеледі
- Дүмпіткіштер толық жабылатын, іші ағашпен қапталған көлікте болады
- Алдыңғы және артқы жаққа ескерту белгілері қойылады
- Басқа шахталық көлік жарылғыш материал тиелген құрамды бірінші өткізеді
- Құлыпталған және пломбаланған арнайы вагонетка күзетсіз тасымалдануы мүмкін

Қауіпсіз тасымалдаудың түйінді қағидалары

Рұқсат — Құжатсыз сатып алу мен тасымалдауға жол берілмейді

Жауапкершілік — Әр кезеңде жауапты адам және бақылау тәртібі белгіленеді

Бөлу — Үйлеспейтін материалдар мен қоздыру құралдары оқшауланады

Бекіту — Қаптама мен жүк қозғалыс кезінде соғылмайтындай бекітіледі

Белгілеу — Көлік пен колонна ескерту белгілерімен жабдықталады

Маршрут — Жеткізу тек бекітілген маршрут пен құжат бойынша жүргізіледі

Жарылғыш материалдарды әкелу және әкету

Қазақстан Республикасының аумағына жарылғыш материалдарды әкелу және одан әкету импортқа немесе экспортқа арналған лицензия негізінде жүргізіледі.

Құқықтық негіз

- Қазақстан Республикасының экспорттық бақылау саласындағы заңнамасы
- Кеден одағының қолданыстағы талаптары
- Экспорттық бақылау саласындағы уәкілетті органның лицензиясы
- Ішкі істер органдарымен және өнеркәсіптік қауіпсіздік органдарымен келісу

Лицензиялау мақсаты

- Материалдың заңды шығу тегін растау
- Соңғы пайдаланушыны және пайдалану мақсатын анықтау
- Сақтау орны мен тасымалдау маршрутының қауіпсіздігін тексеру
- Қайта экспорттауға немесе үшінші елге беруге қойылатын шектеулерді сақтау

Импорт пен экспортқа арналған құжаттар

Өтініш беруші туралы

- Белгіленген нысандағы өтініш
- Заңды тұлғаның мемлекеттік тіркелуі туралы куәлік
- Салық органында есепке қойылғаны туралы куәлік
- Тиісті қызмет түріне арналған лицензия
- Сатып алу-сату немесе сыртқы сауда шарты

Қауіпсіздік пен бақылау

- Соңғы пайдаланушы сертификаты
- Сатып алуға арналған рұқсаттар
- Қойманы пайдалануға және сақтауға арналған рұқсаттар
- Автомобиль тасымалында келісілген маршрут
- Жеке қойма болмаса, сақтау немесе қойманы жалға алу шарты

Тасымалдауды ұйымдастыру және бақылау

Қауіпсіздік әр кезеңдегі міндеттерді нақты бөлуге және материал қозғалысын құжатпен растауға негізделеді.

Кәсіпорын басшысы	Маршрутты, ішкі тәртіпті және жауапты адамдарды бекітеді
Жауапты адам	Құжаттарды, жүктің сәйкестігін және қозғалыс тәртібін бақылайды
Жүргізуші немесе машинист	Көлікті қауіпсіз басқарады және белгіленген режимді сақтайды
Күзетші	Жүктің қорғалуын қамтамасыз етеді және бөгде адамдарды жібермейді
Жарушы	Қоздыру құралдарын қабылдайды, алып жүреді және жұмыс орнында тапсырады

Қоймадан жұмыс орнына дейінгі қауіпсіз жеткізу

1

Құжаттарды тексеру

Наряд, рұқсат, материал атауы мен саны салыстырылады

2

Көлікті дайындау

Техникалық жағдайы, өртке қарсы жабдық және белгілер тексеріледі

3

Тиеу және бекіту

Қаптама бүтіндігі мен материалдарды ң үйлесімділігі бақыланады

4

Маршрутпен қозғалу

Жылдамдық, арақашықтық, аялдау және күзет тәртібі сақталады

5

Қабылдау және есеп

Жұмыс орнында материал саны тексеріліп, қабылдау құжаты рәсімделеді

Әр кезеңнің нәтижесі жауапты тұлға қол қоятын есептік құжатпен расталады.

Бақылау сұрақтары және әдебиеттер

Дәріс бойынша бақылау сұрақтары

1. Жарылғыш материалдарды тасымалдау тәртібі қандай?
2. Тиеу-түсіру алаңына қандай талаптар қойылады?
3. Автокөлікпен тасымалдау кезінде көлікке және персоналға қандай талаптар қойылады?
4. Жарылғыш заттар мен қоздыру құралдары жұмыс орнына қалай жеткізіледі?
5. Жерасты жағдайында тасымалдаудың негізгі талаптары қандай?

Ұсынылатын әдебиеттер

Негізгі әдебиет: 1 [95–97]; 2 [162–165]. Қосымша әдебиет: 4 [15–17].

Назар аударғандарыңызға рахмет!